

פר' בא - המגדל כלב בתוך ביתו

רב דניאל שטיין

א. שמות (י"א, ו'ז') - "והיתה צעקה גדלה בכל ארץ מצרים אשר כמו לא נהיתה וכמהו לא תסף. ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו למאיש ועד בהמה למען תדעון אשר יפלה ה' בין מצרים ובין ישראל".

ב. מדרש רבה (פר' משפטים פר' ל"א אות ט') - ובשר בשדה טרפה לא תאכלו לכלב תשליכון אותו, למה לכלב אמר הקדוש ברוך הוא חייבים אתם לכלבים שבשעה שהרגתי בכורי מצרים והיו המצריים יושבין כל הלילה וקוברין מתיהם והכלבים נובחין להם ולישראל אינן נובחין שנא' ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו, לפיכך אתם חייבים לכלבים שנאמר לכלב תשליכון אותו.

ג. גמ' ברכות (נו:): - הרואה כלב בחלום ישכים ויאמר ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו, קודם שיקדמנו פסוק אחר והכלבים עזי נפש.

ד. מדרש רבה (פר' בראשית פר' כ"ב אות י"ב) - "וישמ ה' לקין את וגו'" (בראשית ד', ט"ו) רב אמר כלב מסר לו.

ה. זוהר (ח"ב פר' בשלח דף ס"ה עמ' א) - דכתיב (שמות יא) ולכל בני ישראל לא יחרץ כלב לשנו, אמר קודשא בריך הוא אתון אמרתון היש ה' בקרבנו אם אין הרי אני מוסר אתכם לכלב, מיד ויבא עמלק.

ו. גמ' ב"ק (טו:): - מניין שלא יגדל אדם כלב רע בתוך ביתו, ואל יעמיד סולם רעוע בתוך ביתו ת"ל לא תשים דמים בביתך (פר' כי תצא).

ז. גמ' ב"ק (פ.): - ר' ישמעאל אומר מגדלין כלבים כופרין וחתולים וכו' מפני שעשויים לנקר את הבית.

ח. משנה ב"ק (עט:): - לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן היה קשור בשלשלת. [פרש"י ד"ה את הכלב - מפני שנושך ומנבח ומפלת אשה מיראתו].

ט. גמ' ב"ק (פג.): - תנו רבנן לא יגדל אדם את הכלב אלא אם כן קשור בשלשלת, אבל מגדל הוא בעיר הסמוכה לספר [פרש"י - מרק"א בין ישראל לעובדי כוכבים וצריכה שימור], וקושרו ביום ומתירו בלילה. תניא, רבי אליעזר הגדול אומר המגדל כלבים כמגדל חזירים, למאי נפקא מינה, למיקם עליה בארור.

י. שו"ע (חז"מ סי' ת"ט סע' ג') - אסור לגדל כלב רע, אלא אם כן הוא אסור בשלשלאות של ברזל וקשור בהם. ובעיר הסמוכה לספר, מותר לגדלו וקושרו ביום ומתירו בלילה. הגה: וי"א דהשתא שאנו שרוין בין העכו"ם ואומות בכל ענין שרי, ופוק חזי מאי עמא דבר, מיהו נראה אם הוא כלב רע, שיש לחוש שיויק בני אדם, דאסור לגדלו אלא אם כן קשור בשלשלאות של ברזל.

יא. ים של שלמה ב"ק (פ"ז סי' מ"ה) - ולא נהירא כלל, חדא, דעינינו רואות דאין אנו צריכין שימור יותר ביום. אף על פי שאנו דרים ביניהם, לענין שיצילו אותנו הכלבים, יותר מעיר הסמוכה לספר. וכי היכא דקושרו לשם ביום, ה"נ לדידן וכו'. ואף דמתניתין איירי בכלב רע, היינו סתם כלב, שהוא מנבח על כל מי שאינו מכיר. ומחמת נביחתו הוא קרוי רע, אף שאינו נושך, כמו שאפרש. לכן כל איש ירא שמים לא יגדל כלב, אלא כלבים כופרים. וכה"ג, שמשונים בצורתם, שהם עומדין לצוד עמהם. או לנוי בבית. אבל סתם כלב לא, אף שאינו נושך. מ"מ אסור, משום שהוא מנבח. והאשה מפלת מיראתו וכו', ע"כ הנח לישראל, ואשרי מי שנזהר, ותבא עליו ברכה.

יב. שו"ע הגר"ז (הל' שמירת גוף ונפש סע' ג') - וכלב שאינו רע שאינו מנבח על אדם מותר לגדלו בכל מקום ואין צריך לקשרו כלל, ועכשיו נהגו להקל בגידול כלב שאינו קשור ביום ויש שלימדו עליהם זכות אם אינו נושך ונדחו דבריו לכן כל ירא שמים יזהר שיהא קשור בשלשלת של ברזל עד שעה שבני אדם הולכים לישן אפילו אינו נושך אלא מנבח.

יג. כנסת הגדולה (סי' ת"ט סע' ד') - ומנהג העולם דלא כדבריו דכל שאינו כלב רע מגדלים בביתם.

יב. תשו' שאילת יעב"ץ (ח"א סי' י"ז) - ביחוד באותן כלבים חלקים וערומים שאין להן שערות וקונים אותן בדמים יקרים לשחק ולהשתעשע בהן ולגעגע עמהן, וגם משום מושב לצים אסור לשחק עמהן, שהוא ממש מעשה ערלים בר מנן.

יג. ס' החסידים (סי' תתרל"ח) - יש דברים הרבה מרבים הבל זה המגדלים עופות לנוי ולקילוס ומה שמוציא עליהם היה לו לתת לעניים.

יד. משנה סנהדרין (ב.) - שור הנסקל בעשרים ושלשה, שנאמר השור יסקל וגם בעליו יומת, כמיתת בעלים כך מיתת השור, הזאב והארי הדוב והנמר והברדלס והנחש מיתתן בעשרים ושלשה, רבי אליעזר אומר כל הקודם להורגן זכה.

טו. גמ' סנהדרין (טו:) - אמר ריש לקיש והוא שהמיתו, אבל לא המיתו לא, אלמא קסבר יש להן תרבות, ויש להן בעלים, רבי יוחנן אמר אף על פי שלא המיתו, אלמא קסבר אין להם תרבות, ואין להם בעלים.

טז. תוס' סנהדרין (שם) ד"ה ור' יוחנן - ומיהו אכתי קשה דהתם (ב"ק טו:): תנן והנחש מועד לעולם אליבא דכ"ע והכא קאמר ריש לקיש והוא שהמיתו אבל לא המיתו לא דיש להם תרבות ויש להם בעלים אפי' נחש וכו' אר"ת תרבות דהתם הוא שגידלם בביתו ותרבות דהכא היינו בקשורים בשלשלאות כגון ארי בגוהרקי שלו דאין להורגם אלא כשהמיתו אפי' נחש.

יז. ים של שלמה ב"ק (פ"א סי' מ"ח) - נראה לי דאסור לגדל אדם בתוך ביתו אותם ה' חיות אפילו לא עשו עדיין שום היזק מאחר שדרכן לטרוף, והוא סכנת נפשות אפילו לגדולים, קל וחומר לילדים קטנים ואפילו באותם שבני תרבות ניהו מ"מ אסירי וכו', אף שמסקינן בפ"ק דסנהדרין וכו' אסור להורגם בפחות מכ"ג משמע דאית להו תרבות וכו' היינו לעניין דאין מותר להורגן, אבל מ"מ אסור להשהותם בביתו משום סכנה וכו', והסברא נותנת, דאי ר"א סבר אפילו מותר להורגן, והם הפקר, לכל הפחות לדברי ת"ק אסור להשהותם וכו', ונ"ל דאפילו קשור בשלשלת של ברזל, כגון ארי בגוהרקי שלו, אסור להשהותם. דאין אפטרופוס לאריות. והא ראייה, דר"ת מפרש דהתנא איירי בארי קשור כו', ואפ"ה סבר רבי אליעזר כל הקודם להורגן כו', אם כן לכל הפחות לת"ק אסור להשהותם.

יח. רמב"ם (פ"ה סנהדרין ה"ב) - אפילו ארי ודוב ונמר וברדלס שהן תרבות ויש להן בעלים שהמיתו מיתתן בעשרים ושלשה.

יט. תשו' נודב"י (תנינא יו"ד סי' י') - ואמנם מאד אני תמה על גוף הדבר ולא מצינו איש ציד רק בנמרוד ובעשו ואין זה דרכי בני אברהם יצחק ויעקב וכו', ואיך ימית איש ישראלי בידיים בעלי חיים בלי שום צורך רק לגמור חמדת זמנו להתעסק בצידה ואי משום שדובים וזאבים ושאר חיות הטורפים מועדים להזיק והרי אמרו שהזאב והארי כו' כל הקודם להרגן זכה, גם זה טעות הוא מתרי טעמי, חדא שאין הלכה כר"א בזאב וארי ודוב ונמר וברדלס וכו', ועוד אפילו לר"א הרי אנן קיי"ל כריש לקיש דדוקא כשכבר הרגו וכו', ואמנם אכתי יש לבעל הדין למצוא מקום ולומר דהיינו כשיש להם בעלים ויש להם תרבות וכו' וא"כ אותן שלא נתגדלו בבתים אינם בני תרבות ודרכן להזיק וכו' ואמנם גם זה אינו ענין לנדון דידן דהתם כשבאו לישוב במקום בני אדם והם באו לידם וכו' אבל לרדוף אחריהם ביערות מקום מעונתן כשאין רגילין לבוא לישוב אין כאן מצוה ואין כאן רק לרדוף אחר תאות לבו.

כ. רמ"א (אהע"ז סי' ה' סע' י"ד) - כל דבר הצריך לרפואה או לשאר דברים, לית ביה משום איסור צער בעלי חיים ולכן מותר למרוט נוצות מאווזות חיות, וליכא למיחש משום צער בעלי חיים ומ"מ העולם מנמעים דהוי אכזריות.

כא. שו"ע (או"ח סי' ש"ח סע' ל"ט) - אסור לטלטל בהמה חיה ועוף. [משנ"ב ס"ק קמ"ו - דהם בכלל מוקצה כעצים ואבנים דהא לא חזו].

כב. תשו' מהר"ח או"ז (סי' פ"א-פ"ב) - נ"ל אעפ"י שבעלי חיים מוקצים ניהו מ"מ נ"ל להתיר לטלטל עופות המצפצפים בקול נאה בכלובו כיון שבני אדם נהנים בקולם לאו מוקצים ניהו וכו'. ועל העופות לא מלאני לבי להתיר דאין ללמוד היתר שמוש בעלי חיים מהיתר כלים. דאף כלי שמלאכתו לאיסור לצורך גופו ולצורך מקומו מותר. אבל צרורות שבחצר אפילו צריך מהם צורך גדול אסור לטלטל משום דאין תורת כלי עליהם הכי נמי בבעלי חיים. ויש לאסור יותר בבעלי חיים דאין משתמשין בבעלי חיים ולא פלוג רבנן בבעלי חיים.